

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Homosexualita a rodičovství

Lenka Lidinská

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociologie

Studijní obor Sociologie

Bakalářská práce

Homosexualita a rodičovství

Lenka Lidinská

Vedoucí práce:

PhDr. Tomáš Kobes, Ph.D.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, duben 2012

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat svému vedoucímu PhDr. Tomáši Kobesovi, PhD. za odborné vedení mé práce, trpělivost a poskytnutí podnětných rad a připomínek.

Obsah

1 ÚVOD.....	1
2 TEORETICKÁ ČÁST	4
2.1 Homosexualita	4
2.2 Rodina.....	7
2.2.1 Homosexuální rodina	10
2.3 Rodičovství.....	11
2.3.1 Náhradní rodinná péče.....	11
2.3.2 Možnosti rodičovství homosexuálních párů	13
2.4 Registrované partnerství	14
2.4.1 Průběh přijetí zákona o RP	14
2.4.2 Vnímání RP českou společností	16
3 ANALYTICKÁ ČÁST	17
3.1 Metodologie.....	17
3.2 Zjištění výzkumu	20
3.2.1 Argumentace „pro“	20
3.2.1.1 Právní úprava vztahu.....	21
3.2.1.2 Homosexualita není nemoc	22
3.2.1.3 Nejde o nahrazení rodiny.....	22
3.2.1.4 Proměna rodiny.....	23
3.2.1.5 Registrované partnerství nenaruší adopci.....	24
3.2.2 Argumentace „proti“.....	25
3.2.2.1 Problém s dětmi ve stejnopohlavních rodinách	25
3.2.2.2 Diskriminace nesezdaných heterosexuálních párů.....	26
3.2.2.3 Výsada heterosexuálních párů mít děti	26

3.2.2.4 Znehodnocení rodiny	27
3.2.2.5 Heterosexuální rodina jako norma.....	28
3.3 Pohled na danou problematiku vybraných politických stran dnes	29
4 DISKUSE	30
5 ZÁVĚR.....	33
6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	35
7 RESUMÉ.....	42

1 ÚVOD

Cílem této práce je zjistit, jaké jsou nejčastější argumenty objevující se v rámci schvalovacího procesu zákona o registrovaném partnerství (RP) týkající se důvodů pro přijetí či jeho odmítnutí stejně tak jako ospravedlnění možných homosexuálních rodin, a to od prvního pokusu z roku 1997 až do roku 2006, kdy byl zákon schválen a vydán ve sbírce zákonů. V tomto přijatém zákoně o registrovaném partnerství, §13 odstavec 3 stojí: *"Pokud jeden z partnerů pečuje o dítě a oba partneři žijí ve společné domácnosti, podílí se na výchově dítěte i druhý partner; povinnosti týkající se ochrany vývoje a výchovy dítěte se vztahují i na tohoto partnera."*¹ I druhý (nebiologický) rodič žijící v registrovaném partnerství má za dítě, podle tohoto úryvku, zákonnou odpovědnost; s jedinou výjimkou, že si ho v rámci registrovaného partnerství nesmí adoptovat, jelikož, jak se dále v zákoně píše *„trvajícím partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte.“* Vzniká tak paradox, že existující partnerství nebrání výkonu rodičovské odpovědnosti, ovšem jen do chvíle, kdy by si chtěl homosexuální pár, či druhý homosexuální „rodič“ dítě osvojit. V tomto případě už je to zákonem výslovně zakázáno. Druhým rozporem je fakt, že osvojit si dítě, může i osamělá osoba.² Touto osamělou osobou je i homosexuální jedinec, byť žijící s partnerem ve společné domácnosti. Ten tak ale o možnost osvojení přichází ve chvíli, kdy vstoupí do registrovaného partnerství.

Stávající zákon o registrovaném partnerství žádným způsobem neřeší otázku rodičovských práv partnerů a dětí, které v registrovaných partnerstvích vyrůstají. Role nebiologického „rodiče“ v něm není vůbec zohledněna. Problém ale může nastat v okamžiku úmrtí biologického rodiče dítěte. V takové situaci rozhodují o jeho svěření nejbližší příbuzní, kteří si ho mohou nechat ve své péči a oddělit tak dítě od nebiologického

¹ Zákon o registrovaném partnerství:

<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb06115&cd=76&typ=r> [cit. 15. 1. 2012]

² Adopce a osvojení: <http://www.fod.cz/stranky/adopce/nrp/osvojeni.htm> [cit. 17. 1. 2012]

„rodiče“. Pokud zemře nebiologický „rodič“, dítě nemá právo na jeho dědictví. Stejně tak v případě rozchodu partnerů si „druhý rodič“ nemůže nárokovat další kontakt s dítětem. Ve vztahu ke společně vychovávanému dítěti je tento zákon poněkud problematický a sporný a de facto znemožňuje realizaci zákonem vymezené homoparentální rodiny.

Z tohoto důvodu považuji činnost zákonodárců za klíčovou, neboť díky pozici v legislativním procesu mají možnost homoparentální rodinu legalizovat a jejichž práce (projevy, aktivity) jsou dobře zdokumentované. Mimo uvedeného je politická rovina spojena řadou zajímavých fenoménů, mezi něž patří například odbornost či neodbornost zákonodárců, stranická příslušnost, osobní předsudky nebo stereotypy, které jsou integrální součástí sociální praxe. V rámci toho bude použita kvalitativní obsahová analýza, s jejíž pomocí budou zohledněny argumenty stavící se na stranu homosexuálů a připuštění možnosti homoparentální rodiny a argumenty, které se staví na opačnou stranu, tedy proti homoparentální rodině. Také mě bude zajímat, z jakého důvodu jsou tyto argumenty odmítány či přijímány a jestli k něčemu odkazují. Celá tato argumentace bude konfrontována s názory objevujícími se v odborných (převážně zahraničních) textech zejména proto, že se opírají o řadu výzkumů provedených v homosexuálních rodinách.

Tato práce je dělena do několika částí. Teoretická část se zpočátku zaměřuje na samotnou tematiku homosexuality – její definici a teorie snažící se o vysvětlení vzniku homosexuální orientace. Dále se zabývám vymezením pojmu „rodina“, včetně pojetí nukleární a rozšířené rodiny; na proměnu rodiny v čase a její pluralitní formy, kterých může nabývat. V rámci toho je také představeno téma homosexuální rodiny. Další kapitola se vztahuje k rodičovství, náhradní rodinné péči a k tomu, jaké možnosti rodičovství mají homosexuální páry, případně jedinci. Poslední kapitola je věnována registrovanému partnerství. Konkrétně jde o průběh schvalovacího procesu zákona o registrované partnerství v České republice a to, jak registrované partnerství vnímá česká veřejnost. Postoj

veřejnosti bude prezentovat výzkum, který pravidelně provádí výzkumné oddělení CVVM. Po teoretické části následuje část analytická. V té jsem si položila otázku, jaké argumenty zmiňují poslanci poslanecké sněmovny České republiky týkající se přijetí zákona o registrovaném partnerství a případné možnosti homosexuálů stát se rodičem. Zprvu se věnuji představení zvolené metodologie a výběru vzorku pro analýzu. V dalších kapitolách se již zabývám samotnou analýzou dat a prezentací výsledků.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Homosexualita

Homosexualita je definována jako náklonnost jedince ke stejnému pohlaví a nositelem může být jak muž, tak žena. Nositel mužské homosexuality je označován jako „gay“, nositelka ženské homosexuality je označována jako „lesba“ (Brzek 1992). Výraz homosexualita, se poprvé objevil v roce 1868 a byl použit německo-maďarským žurnalistou Karlem Maria Kertbenym. „*Homosexualitat*“ jakožto sexuální touha po osobě stejného pohlaví byla v kontrastu k „*Normalsexualitat*“, tedy normální sexualitou, či sexuální praktikou majoritní společnosti (Schoerder 2004). Do roku 1993 byla homosexualita zapsána v Mezinárodní klasifikaci nemocí, kde spadala do kategorie sexuálních poruch a deviace. Od jejího vyřazení už tedy není z medicínského hlediska považována za nemoc (Talandová 1997).

S homosexualitou se pojí termín „coming out“, který spočívá v sexuální identifikaci sebe samého. Tento proces může trvat v řádu několika let, výjimečně v průběhu celého života. Během toho dochází v první řadě k uvědomění si své sexuální orientace a následně spočívá v uspořádání si života v jejím souladu (Janošová 2000). Díky tomu se jedinci zařazují do jedné sexuální kategorie - buď jako homosexuálové, heterosexuálové, případně ještě jako bisexuálové.

Sociální vědy vysvětlují homosexualitu ze dvou perspektiv. První se týká homosexuální orientace (která se příkládá vrozené homosexualitě) a druhá homosexuálního chování (jež je výsledkem sociální praxe). V případě, že se jedinec smíří se svou orientací, může jí podřídit i své chování. Na druhou stranu, ne každé homosexuální chování je projevem homosexuální orientace. Za homosexuální chování se považuje i to, které není projevem homosexuality jako sexuální orientace. Za určitých situací se totiž může heterosexuální jedinec chovat jako homosexuál. V takovém případě jde o tzv. zástupnou

homosexualitu, se kterou se můžeme setkat například ve věznicích. Ty jsou ve většině případů jednopohlavní a příležitost k heterosexuálnímu styku mnohdy chybí. Další variantou zástupné homosexuality je pornografická činnost, kde jde aktérům převážně o finanční stránku věci (Brzek 1992). Toto dichotomické rozlišení na přirozené (orientace) a sociální (chování) sebou přináší i různé pohledy na to, jak homosexualita vznikla.

Na tuto otázku, tedy co vede ke vzniku homosexuality, vědci dodnes neposkytli jednoznačnou odpověď. Existuje o ní ale několik teorií a příčina je vysvětlována různými způsoby. Jedna teorie vychází z předpokladu, že mužská homosexualita je způsobena vlivem výchovy, kdy se v rodině nachází dominantní matka a role otce je velice slabá. Problém ale je, že existuje spousta dětí vychovaných jedním rodičem a vyrostli z nich heterosexuální jedinci. Shoda, kterou vědci dosáhli, je podíl genů. Předpokládá se, že homosexualita je dědičná záležitost a to převážně z matčiny strany. V rámci studia rodokmenů přišli vědci na to, že se homosexualita častěji vyskytuje v mateřské linii homosexuálů (Koukolík 2008). Matky a tety homosexuálů jsou také údajně plodnější a toto zjištění způsobilo, že homosexualita přestala být vnímána jako sexuální výstřelek. Na základě biologie se snaží tuto orientaci ještě vysvětlit, ve svém díle Simone Le Vay. Svůj výzkum zaměřil na nižší mozkový kmen a neuroendokrinní složku tohoto systému (hypotalamu) jako možného důvod vzniku homosexuální orientace. Jeho předpoklad vycházel z předchozích výzkumů, který naznačoval, že intersticiální jádro v předním hypotalamu může mít spojitost se sexuálním chováním zvířat. Zjistil, že u mužů je tato část mozku větší než u žen a homosexuálních mužů nezávisle na jejich věku (Le Vay 1993).

Další pohled na homosexualitu zaujala Monique Wittig skrze narativitu a diskurs. V rámci homosexuality se zabývala lesbami a silou slova, které tvoří lesbické tělo. Tělo je pro ni nejen fyzická věc, ale také vepsaná záležitost jazyka a práva a jeho heterosexualizaci se snaží rozebrat na úrovni symbolické a sociální smlouvy. Ženy, které jsou

součástí této smlouvy, jsou politickými kategoriemi. Stejně jako heterosexuální těla jsou částečně konstituována skrze diskursivní efekty, lesbická těla jsou záležitostí vepsanou a tak částečně produkovanou skrze jazyk a diskursivní praktiky, které mohou mobilizovat a vytvářet nové formy života a nové sociální vztahy. Její zvěčnění v přímém slova smyslu jako přírodní skutečnosti je fakt historickým výkladem konkrétní formy kulturně zprostředkovanou mužskou dominancí. Lesbismus je tedy v pojetí Wittig pouhou politickou kategorií a konstruktem heterosexuality. Pokud lesba odmítne „heterosexuální smlouvu“, tedy že odmítne roli ženy, staví se do zóny mimo politický režim falu a jeho přivlastnění ženského pohlaví jako sexuálního majetku. Naruší podmínky heterosexuálních mocenských vztahů a popře moc muže (Zita 1998).

Navzdory výsledkům vyplývajících z některých provedených výzkumů a i přes fakt, že homosexualita není nemoc, a proto jí nemůžeme druhé nakazit, se někteří lidé stále obávají toho, že když bude homosexuální pár či jedinec dítě vychovávat, z velké pravděpodobnosti, se z něho stane také homosexuál. Rodina je stále striktně oddělována od homosexuality a diskuze o možnosti homoparentálních rodin je minimální. Tato skutečnost vychází i z toho, že heterosexuální rodina je stále vnímána jako norma, vycházející z manželského páru tvořeného mužem a ženou, kteří spolu žijí a vychovávají děti. Nicméně ve výzkumu, který provedly Golombok a Tasker (1996) tuto skutečnost, tedy že děti vychované lesbickými matkami vyrostou v lesbičku, nebo gaye neprokázaly. Většina dětí, které byly vychovány v lesbických rodinách, se v dospělosti identifikovaly jako heterosexuální a nebyly zde nalezeny žádné signifikantní rozdíly mezi mladými dospělými pocházejících z lesbického a heterosexuálního rodinného prostředí s ohledem na sexuální orientaci.

2.2 Rodina

V českém zákoně o rodině nenajdeme žádnou definici rodiny. Jediná zmínka v §1 se týká toho, že do manželství smí vstoupit muž a žena a hlavním účelem je založení rodiny a řádná výchova dětí.³ Slovo zde rodina není definováno, jelikož se předpokládá, že jde o neproblematický termín a všichni mu rozumí. Na základě slovníkových definic se ale problém ukazuje. Existuje několik definic rodiny, které se liší autor od autora, avšak jako společný rys se ukazuje, že rodina vzniká v kontextu prokreace. Podle sociologického slovníku je rodina skupina charakterizovaná společným bydlením a spoluprací dospělých obou pohlaví a dětí, které tito dospělí zplodili nebo adoptovali (Boudon, Bourricaud 2004). Definice od Bruce zní, že „rodina je blízká domácí skupina lidí navzájem spojená krevními a legálními vazbami a sexuálními vztahy, kde jsou dospělí zodpovědní za výchovu a vývoj svých dětí (biologických, nebo adoptovaných)“ (Bruce, Yearley 2006: 103). Nicméně nepopírá existenci velkého množství dalších forem rodiny. Například Anthony Giddens definuje rodinu jako „skupinu osob přímo spjatou příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí“ (Giddens 1999: 156).

Sociologové běžně rozlišují mezi rodinou nukleární tvořenou rodiči a na nich závislými dětmi. A rodinou širokou, jež je tvořena větší skupinou, kde se nacházejí více než dvě generace a/nebo zahrnuje blízké příbuzné, jako jsou sestřenice/bratrance, tety/strýcové. George Murdock (1949) tvrdil, že forma nukleární rodiny existuje ve většině známých společností. Její „popularitu“ vysvětluje tím, že plní určité sociální úlohy, mezi něž patří regulace sexuálních vztahů, zajišťuje reprodukci, slouží k socializaci dětí, funguje na základě ekonomické kooperace mezi muži a ženami. Talcott Parsons (1966) k tomu ještě přidal historický element. Nukleární rodina měla lepší sociální mobilitu, jež byla v době industrializace důležitá. Dva dospělí a jejich děti se

³ Zákon č. 94/1963 Sb.: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/094-1963-sb-zakon-o-rodine.html> [cit. 17. 1. 2012]

mohou pohybovat snadněji, než široké příbuzenstvo. Díky tomu se projevila další důležitá funkce, a to poskytování blízké vazby v neosobním světě. Nicméně vědci zpochybnili důkazy o úpadku širší rodiny. Provedený výzkum od roku 1960 odhalil více variant rodinných forem v industrializovaných společnostech, než se předpokládalo. Prvky z početné rodiny se zachovaly. Mladé páry, ačkoliv se často stěhují daleko od svých rodičů, udržují časté kontakty prostřednictvím telefonátů a osobních návštěv. Starší páry se často stěhují do větší blízkosti ke svému potomkovi a svých vnoučat. Osamělé matky se často stěhují poblíž svých matek, v nichž mají podporu (Bruce, Yearley 2006: 104).

Pro Malinowského (1913) je taktéž rodina univerzální institucí, s čímž ale zásadně nesouhlasí a na této tezi postavili svou kritiku Collier, Rosaldo a Yananagisako. Podle nich je rodina ideologický konstrukt, jelikož ne každá společnost slovo „family“ zná a tedy mu i rozumí. Stejně tak fakt, že spolu lidé sdílí stejné místo, nemusí znamenat, že se považují za rodinu. Třetím argumentem je, že lidé po celém světě mají silné emocionální vazby k rodinným příslušníkům, ale neznámá to, že se milují (Collier, Rosaldo, Yanagisako 1992). Jen těžko se dá mluvit o univerzálním pojetí rodiny, které by bylo sdíleno lidmi po celém světě. Rodina je jednotkou morálky a ideologie, která se ukazuje ne univerzálně, ale v konkrétních společenských rádech individuálně a slouží k jejímu udržení. Jako rodinu, můžeme označit skupinu lidí, kteří spolu společně žijí, ale nemusí být navzájem v příbuzenském vztahu. Stejně tak ale může jít o příbuzné, kteří se nemusí vyznačovat blízkou interakcí (Skupnik 2010: 287). Rodina je tedy podle Věry Sokolové (2004: 86) racionální, politická a selektivní instituce fungující jako organizační a kontrolní jednotka jakékoliv společnosti a nemůže být řeč o přirozenosti rodiny.

Dále například Ivo Možný píše, že do poloviny 20. století vládlo v sociologii přesvědčení, že rodina je stabilní a morfostatická instituce, tedy že se z hlediska funkcí a struktury příliš nemění (Možný 2002: 14). Mezi funkce rodiny patří například kulturně-výchovná, emocionální,

reprodukční, ekonomická a psychologicko-sociální. Tyto funkce lze dnes ale velice snadno zpochybnit. V ekonomické funkci se jedná především o finanční zabezpečení dětí, které se nacházejí v rodině. V tradiční rodině byl ekonomicky zaměřený otec, matka byla doma s dětmi a poskytovala jim funkci emocionální; starala se o ně a převážně je vychovávala. V dnešní době ekonomickou funkci zastávají oba rodiče. Postavení žen na pracovním trhu se proměnilo během druhé vlny feminismu, kdy bylo ženám umožněno se na pracovní trh dostat a být ekonomicky aktivní. Stejně tak měla rodina v dřívějších dobách monopol na reprodukci a děti se rodily do rodin, kde byli muž a žena sezdaní. Dnes se většina dětí rodí mimo manželský svazek. Navíc klesá porodnost a věk žen při prvním dítěti se zvyšuje právě díky jejich aktivní participaci na pracovním trhu. V těchto a dalších oblastech se rodina postupem času proměňuje, včetně své formy uspořádání. Je to instituce, která zakládá na sociální nerovnosti, v rozdílnosti způsobu péče o děti a v podobě výbavy sociálního a kulturního kapitálu, který se následně přenáší z generace na generaci a další (Možný 2002: 19 - 21). Dochází k de-diferenciaci rolí mužů, žen i dětí (Elkind 1931). Ženy začínají zastávat pozice, které dříve připadaly jen mužům (manažerky ve firmách). Muži se dostávají do sféry, kde se předtím pohybovaly jen ženy (péče o děti).

Tradice prezentuje rodinu jako jev, který je neměnný jak historicky, tak kulturně. Ale koncept rodiny se v průběhu dějin měnil a stále mění (v závislosti na místě i době) a v dnešní době je rodina spíše pluralitním fenoménem. Koncem 20. století se rodina stala diferenciovanější v důsledku vyšší míry nemanželského původu, rozvodů a kohabitací. Není těžké najít nově vzniklé rodiny, které tvoří dospělý pár a jejich děti z předchozích vztahů. Česká společnost si musela pomalu zvykat na typy rodin, které nejsou vždy tvořeny manželským párem a jejich biologickými dětmi. Dnes existují rodiny, ve které jsou nevlastní rodiče, případně nevlastní děti; manželé bez dětí; manželství, kde jsou děti adoptované, v pěstounské péči či v jiné formě náhradní rodinné péče. Koncept chápání rodiny narušují i jiné alternativy rodičovství, kde je dítě

vychováno jedním rodičem a v posledních letech se do této alternativní formy zařadilo homosexuální rodičovství. Tradiční rodina je určena genderově diferencovaným párem a toto normativní určení homosexuální páry narušují a zpochybňují tak konvenční hodnoty. To ale nemění nic na tom, že stále roste počet otevřených gay rodin, ve kterých se nacházejí jejich vlastní nebo adoptované děti a vzrůstající rozšíření právního uznání gay rodin tuto komplexitu prohloubil (Bruce, Yearley 2006: 104).

Homoparentalita označuje rodičovství gayů a leseb, a to nejen jako párů, ale i samotných jedinců. Ve veřejném diskursu se otázka homosexuálních rodin začala objevovat až v posledních několika letech, nicméně tyto rodiny existují mnohem delší dobu. Tyto rodiny se objevují i v České republice, a ačkoliv je tato problematika vnímána jako kontroverzní, jelikož homoparentální rodiny narušují vnímání tradiční rodiny a zpochybňují ideologické schéma rodičovství a nejsou proto společensky tolik akceptované, není možné je nadále ignorovat. I přes to je heterosexuality stále brána jako norma, která brání přijetí myšlenky výchovy dětí homosexuálních párů.

2.2.1 Homosexuální rodina

Definovat homosexuální rodinu je stejně obtížné, jako definovat tu heterosexuální. Navíc termín „homosexuální rodina“ je poměrně zavádějící, neboť označuje orientaci celé (!) rodiny, tedy i dětí. Hare (1994) v případě lesbického páru navrhuje, aby byl používán výraz např. "families headed by a lesbian couple" „lesbian headed family“ nebo "families headed by a lesbian parent." Tyto termíny už totiž jasně naznačují, že se jedná pouze o homosexualitu rodičů. V českém pojmosloví by mohl být užíván výraz „rodiny homosexuálních partnerů“, který použila ve své knize Irena Sobotková (2007: 196). Častý termín, jenž se také v literatuře objevuje je „homoparentalita“ případně „homoparentální rodina“, které taktéž značí homosexuální orientace rodičů.

Co se týká samotné identifikace těchto rodin, Patterson (2006) prosazuje názor, aby za homosexuální rodinu byla nazývána ta, ve které se nachází alespoň jeden gay, nebo jedna lesba. Allen a Demo (1995) naopak upřednostňují označení homosexuální rodiny až v případě, kdy se v domácnosti nachází dva nebo více lidí, kteří mají stejnou sexuální orientaci (např. pár), nebo takovou rodinu, kde alespoň jeden gay, nebo lesba vychovává dítě.

V naší společnosti je za homosexuální rodinu považována ta, ve které jsou homosexuální rodiče. Pokud jsou v rodině homosexuální děti, je tato rodina vnímána jako heterosexuální. Tyto rodiny jsou pak společností i lépe přijímány. Ovšem děje se tak do doby, než se z těchto dětí stanou dospělí jedinci, kteří časem také začnou toužit po rodině a vlastních dětech. Z toho vyplývá, že určujícím prvkem hodnocení rodiny jsou rodiče (Sokolová 2004: 86).

2.3 Rodičovství

"Rodičovství je trvalý vztah mezi dítětem a jeho pečovateli, přičemž lze rozlišit rodičovství biologické a rodičovství psychosociální" (Šulová 2007). Pro zdravý heterosexuální pár není nijak těžké stát se biologickým rodičem. V případě neplodných heterosexuálních párů zde stále existuje možnost náhradního rodičovství. Ale u homosexuálních párů je tato možnost velice omezena právě kvůli obavám, jaký vliv bude mít orientace rodiče na jejich případného potomka. Zprvu se tedy budu věnovat náhradní rodinné péči a poté se zaměřím na to, jak se mohou k dětem dostat homosexuálně orientovaní lidé.

2.3.1 Náhradní rodinná péče

Problematika náhradní rodinné péče ošetřuje v našem právním řádu Zákon o rodině (94/1963 Sb.). Přesto v něm není tento pojem definován, ale je běžnou praxí. Poskytuje se dětem, jež nemohou být z jakýchkoliv důvodů vychováni ve vlastní rodině. Je to „*forma péče o*

děti, kdy je dítě vychováváno 'náhradními' rodiči v prostředí, které se nejvíce podobá životu v přirozené rodině“ a má pozitivní vliv na psychomotorický a psychický vývoj dítěte (Matějček 1999: 31). Mezi nejčastější formy NRP v České republice patří osvojení (adopce) a pěstounská péče. NRP se pro některé jedince či páry stává v určitých situacích jedinou možností jak získat dítě a poté ho vychovávat jako vlastní.

Osvojením zanikají veškerá práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho původní rodinou. V tomto případě přechází veškerá práva a povinnosti vůči dítěti na osvojitele, včetně zapsání jejich jmen do rodného listu dítěte i změny jeho příjmení na příjmení osvojitelů. Vzniká mezi nimi tedy vztah jako mezi biologickými rodiči a vlastními dětmi. O osvojení může zažádat manželská dvojice i osamělá osoba (bez ohledu na sexuální orientaci), případně i jedinec žijící v manželství, ale pouze se souhlasem druhého partnera. Osvojitelem se tedy může také stát homosexuální jedinec, který nemá povinnost svou orientaci udávat, ale v případě, že vstoupí do registrovaného partnerství, tato možnost zaniká.⁴ Gayové a lesby tak pozbývají právo, které je jim přiznáno před vstupem do RP. Kromě tohoto mu není ani umožněno adoptovat dítě svého homosexuálního partnera, se kterým partnerství uzavřel.

Pěstounská péče je forma NRP, která je garantovaná státem a zajišťuje jak hmotné zabezpečení dítěte, tak odměnu těm, kteří o dítě pečují. Stát přispívá pěstounům z toho důvodu, že pěstoun není zákonným zástupcem dítěte a nemá k němu ani vyživovací povinnosti. Zažádat o společnou pěstounskou péči je umožněno, stejně jako v případě adopce, jen manželským párům. V rámci pěstounské péče není registrované partnerství překážkou, ale registrovaní partneři mohou požádat pouze individuálně. To se také stalo a rok 2011 se stal v této

⁴ Zákon o rodině: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/094-1963-sb-zakon-o-rodine.html>
[cit. 13. 11. 2011]

oblasti průlomovým, když ministerstvo práce a sociálních věcí svěřilo dítě do pěstounské péče muži, trvale žijícímu v registrovaném partnerství.⁵

2.3.2 Možnosti rodičovství homosexuálních párů

Větší část homosexuálů – ať už gayů nebo leseb, stejně jako většina heterosexuálů si přeje mít a vychovávat děti. Vzhledem k jejich postavení je to často nemožná nebo obtížně proveditelná záležitost. Nicméně i tady existují alternativy, jak tuto překážku překonat, neboť možností jak se stát rodičem je relativně dost, i když ne všechny jsou legální, či všem dostupné. Je jasné, že ženy mají oproti mužům větší šanci pořídit si své vlastní dítě a stát se tak matkou. Jako nejsnazší možnost pro ženy, se zdá podstoupit heterosexuální styk s mužem. Existují ale lesbické ženy, které intimní kontakt s mužem nechtějí podstoupit. V tomto případě je těžké udržet anonymitu, ale také prověřit zdravotní stav muže. Na druhou stranu jsou zde i lesbické ženy, které způsob početí prostřednictvím heterosexuálního sexu zvolí záměrně, nebo ženy mají děti z předchozích heterosexuálních partnerství. V anglo-americkém kontextu lesbické ženy přistupují k asistované reprodukci a to v rámci anonymního dárcovství spermatu (Stacey, Biblarz 2001). Uměle oplodnit osamělou ženu není v Čechách ale povoleno. Jde to jen v případě, že má partnera, se kterým žije v heterosexuálním vztahu. Proto v případě zvolení této volby jedou ženy do zahraničí, či systém nějakým způsobem obejdou. Tyto ženy si mohou vybrat kamaráda, příbuzného nebo jiného muže jako dárce spermatu, případně použít sperma neznámého dárce (Hare, Richards 1993).

Pokud se gay páry rozhodnou mít dítě mají problémy o něco větší. Gay sice může mít dítě z předchozího heterosexuálního vztahu, pravděpodobnost, že jej například při rozvodu dostane do péče, je malá. Tento fakt vychází z předpokladu, že žena je biologicky predisponovaná se o dítě lépe postarat a muži se většinou na péči o dítě jen podílí. Pro

⁵Colourplanet: <http://www.colourplanet.cz/75024-prulom-cesky-gay-oficialne-pestounem-ditete> [cit. 12.

muže možnou variantou jak přijít k dítěti je stát se dárcem spermatu. A to buď pro lesbický pár, či s kamarádkou a poté na péči o dítě participovat. Americké studie někdy zmiňují možnost, že zámožnější gay pár si „pronajme“ ženu, která jim dítě porodí, po porodu se ho dobrovolně vzdá a už si ho žádným způsobem nenárokuje (Stacey, Biblarz 2001).

2.4 Registrované partnerství

„Registrované partnerství je trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví vzniklé způsobem stanoveným tímto zákonem.“⁶ V České republice byl zákon přijat v roce 2006 a novelizován v roce 2008. Tento svazek je obdobný manželství, ale jde spíše o neinstitucionalizovaný vztah druh – družka.⁷ Právě diskuse na téma registrované partnerství a její následné uzákonění otevřelo i otázku homoparentálního rodičovství a homoparentální rodiny i přes to, že zákon adopci párům neumožňuje.

2.4.1 Průběh přijetí zákona o RP

Zákon o registrovaném partnerství byl v České republice přijat 20. března 2006. Od prvního pokusu umožnit osobám stejného pohlaví uzavřít registrované partnerství uplynulo 15 let. Tento zákon ošetřuje vznik a zánik partnerství, neexistenci a neplatnost partnerství, práva a povinnosti partnerů, vyživovací povinnost mezi partnery a jiné.

První návrh týkající se zákona o registrovaném partnerství osob stejného pohlaví byl podán 17. 12. 1997. V lednu roku 1998 vláda Josefa Tošovského návrh zákona zamítla a o další tři měsíce ho zamítla i poslanecká sněmovna. Druhý pokus se na stolech poslanců objevil začátkem února roku 1999. Vláda ČR v čele s Milošem Zemanem návrh zákona přijala, poslaneckou sněmovnou koncem roku ale neprošel a byl

11. 2011]

⁶Zákon o registrovaném partnerství, 2006: <http://www.glpartnerstvi.cz/zakon-o-registrovanem-partnerstvi/zakon-115/2006-sb.-o-registrovanem-partnerstvi.html> [cit. 20. 1.2012]

⁷ Důvodová zpráva 969/0: <http://www.glpartnerstvi.cz/rp-2005-06/duvodova-zprava-969/0.html> [cit. 20. 1. 2012]

opět zamítnut. První zlom přišel o rok později, kdy vláda Miloše Zemana schválila návrh na přípravu věcného záměru zákona o soužití osob téhož pohlaví. O další rok později, tedy v roce 2001 byl vládní návrh zákona opravdu připraven. V říjnu téhož roku byl návrh poslaneckou sněmovnou vládě vrácen k přepracování podle navrhovaných změn. V roce 2004 přišel další návrh, který zpočátku vláda Vladimíra Špidly odložila na neurčito, a o pár měsíců později, kdy byla k projednání donucena, zaujala neutrální stanovisko. V únoru roku 2005 byl zákon ve třetím čtení zákon o jeden jediný hlas zamítnut. O dva měsíce později skupina poslanců opět předložila návrh zákona, který byl na konci daného roku poslaneckou sněmovnou schválen a postoupen do senátu. Senát na konci ledna roku 2006 návrh taktéž schválil a zákon byl doručen prezidentu republiky k podepsání. Prezident Václav Klaus nicméně uplatnil právo veta se zdůvodněním, že "se jedná o institut, který s liberalismem nemá nic společného a který je pouhým využitím státu k prosazení určitých skupinových nároků a požadavků" a že je tento zákon v podstatě diskriminační.⁸ Zákon i se svým vyjádřením vrátil do poslanecké sněmovny, kde byl o měsíc později opět schválen. Zákon byl nakonec vyhlášen 3. dubna roku 2006 ve Sbírce zákonů pod číslem 115/2006 Sb.

Ve stručnosti tento zákon upravuje vznik a zánik partnerství, podmínky vstupu do partnerství, neplatnost a neexistenci partnerství, povinnosti a práva partnerů a další náležitosti. Jednou z oblastí, kterou stávající znění zákona neřeší, je ale otázka rodičovských práv partnerů a dětí, jež v těchto homoparentálních rodinách vyrůstají. Zákon o registrovaném partnerství také zcela vylučuje možnost osvojení dítěte registrovaným partnerem bez ohledu na další okolnosti, proto ani není druhý homosexuální "rodič" žádným způsobem v našem zákoně zohledněn a nemá k dítěti podle českého zákona žádná práva a naopak. V zásadě tím zanikla možnost pro akceptaci homoparentální rodiny v kontextu zákona o registrovaném partnerství. Zjednodušeně řečeno,

⁸ Stanovisko prezidenta republiky: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=14031> [cit. 31. 1. 2012]

české právo výchovu dětí stejnopohlavními páry nezakazuje, ale ani nijak nepodporuje.

2.4.2 Vnímání RP českou společností

Již od roku 2003 se Centrum pro výzkum veřejného mínění zabývá problematikou homosexuální menšiny a dotazuje se majoritní společnosti na názory týkající se této problematiky, konkrétně na možnosti uzavření registrovaného partnerství, svazku manželského a možné adopce dětí. V tomto výzkumu se počet dotázaných pohybuje kolem jednoho tisíce respondentů, kteří jsou vybíráni pomocí kvót, jejichž zdrojem je Český statistický úřad. Mezi kategorie spadá region, velikost místa bydliště, pohlaví, věk a vzdělání. Věková hranice dotazovaných je 15+. Ačkoliv bylo prokázáno, že se míra tolerance vůči homosexualitě zvyšuje, netýká se to ale přímo gay a lesbického rodičovství. Poslední výzkum proběhl v květnu roku 2011. Dotazovaní odpověděli z 33 % (z celkového počtu 1115 respondentů), že by homosexuálové měli mít právo adoptovat děti. Oproti tomu ale stojí 59 % lidí, kteří jsou proti. I přes toto relativně vysoké procento, je zde vidět pomalý posun a úbytek těch, co by homosexuálům adopci nepovolili.

Tento výzkum⁹ ukazuje, že názor k tématu sexuality je ovlivněn sociodemografickými faktory. Z velké části je ovlivněn věkem respondenta, vyšší dosaženého vzdělání a osobní zkušenost s homosexuálními jedinci, pohlaví a religiozita. Negativní postoj k této problematice zauímají především staří lidé, stejně tak lidé s nižším vzděláním a ti, kteří se nikdy nedostali do přímého kontaktu s homosexuálně zaměřeným člověkem. Naopak se nejvstřícněji k homosexualitě staví lidé s vyšším vzděláním a mladí lidé. Podle těchto predikátorů se tedy dá očekávat další vzestup míry tolerance k této problematice. Ale i přes zvyšující se snášenlivost, je v zákoně adopce homosexuálům stále znemožněna.

⁹ Tisková zpráva CVVM: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101156s_ov110530.pdf [cit. 30. 1. 2012]

3 ANALYTICKÁ ČÁST

3.1 Metodologie

Hlavním cílem této kapitoly je představit zvolenou metodologii, která umožnila analyzovat výpovědi o možnosti povolení či zamítnutí možnosti homosexuálním párům adoptovat děti. Tyto argumenty jsem se snažila vyhledat ve stenografických zápisech týkajících se diskuse nad uzákoněním registrovaného partnerství od prvního pokusu v roce 1997, až do jeho schválené podoby v roce 2006. Zvolenou metodologií se stala kvalitativní obsahová analýza, která je považována za vhodný způsob analýzy různých druhů zaznamenané komunikace, kam patří například přepisy rozhovorů, projevy, videonahrávky, dokumenty aj. Kvalitativní obsahová analýza může být použita k analýze různých typů dat, ale tato data musí být před začátkem analýzy převedena do psaného textu.

Kvalitativní přístupy obsahové analýzy mají kořeny v literární teorii a sociálních vědách. Někdy jsou také označovány jako interpretační a vyžadují čtení relativně malého množství textů. Většina obsahové analýzy začíná s daty, jež nejsou určeny být analyzovány k tomu, aby odpověděly na specifickou výzkumnou otázku (Krippendorf 2004: 30). Jsou to texty běžné komunikace (např. novinové články), které jsou určeny ke čtení, interpretování a pochopení jinými lidmi než analytiky. Čtení, které provádí analytik, se liší od způsobu čtení běžného čtenáře, zejména v rovině interpretace textu a hodnot, které do těchto textů vkládají. Výzkumník se snaží zachytit data skrze proces hluboké pozornosti a empatického cítění a také se snaží distancovat se od předsudků o daném tématu. Nevýhodou je, že jelikož se jedná o subjektivní přístup, může výzkumník (v rámci individuální interpretace) izolovat některá témata, která jsou součástí zkoumaného média a ovlivnit tak jeho analýzu. Před započítáním analýzy je dobré mít předem určený problém, který se snažíme vyřešit. Výzkumníkovi jde o hluboké porozumění materiálu, který se stal předmětem jeho analýzy. (Kronick

1997: 58 – 60). Data pro obsahovou analýzu představují podle Kronicka (1997) text. Kvalitativně zahrnuje jakékoliv analýzy, kde komunikační obsah je kategorizován a klasifikován, zaměřuje se na intencionální významy komunikačního obsahu.

Kvalitativní obsahová analýza je interpretativní metoda a definuje se jako empirický přístup. Jedná se o subjektivní interpretaci obsahu dat za pomoci klasifikace kódů a identifikování témat nebo vzorců. Vybraná data prochází postupnou analýzou bez známky kvantifikace (Mayring 2000). Jde tedy o nenumerické šetření a interpretaci sociální reality. Analýza se nesnaží o počítání slov nebo o získání objektivního obsahu textu ke zkoumání významů, témat a vzorů, které mohou nabývat v textu manifestní či latentní formu. To umožňuje výzkumníkovi pochopit sociální realitu subjektivním, ale přesto vědeckým způsobem (Zhang, Wildemuth 2009: 308). Tato analýza většinou používá jednotlivá témata jako jednotku pro analýzu, nežli jazykové jednotky (např. slovo), které jsou typické pro kvantitativní obsahovou analýzu. Důraz je kladen na význam aktů, a jak jsou zářmovány v každodenní konverzaci a interakci. Tyto rámce mohou být definovány jak deduktivní, tak induktivní cestou. Ve studiích, kde nejsou žádné teorie, se kategorie vytváří induktivně za pomoci zvolených dat. Právě v případě indukce upouštíme od předem definovaných rámců – ty nám vyvstávají až během samotné analýzy (Vreese 2005). Kvalitativní obsahová analýza zdůrazňuje integrovaný pohled na řeč/text a jejich specifický kontext. Umožňuje také přiřadit jednotku textu na více než jednu kategorii zároveň. Tyto kategorie jsou odvozeny z údajů v indukční obsahové analýze (Elo, Kyngäs 2008). Oba typy (induktivní, deduktivní) analýzy procesů jsou zastoupeny ve třech hlavních etapách: příprava, organizování a vykazování. Navzdory tomu, systematické pravidla pro analýzu dat neexistují. Podle Altheideho (1996) kvalitativní analýza dokumentů zahrnuje vznikající kódování, tedy, že identifikuje relevantní pojmy a témata a teoretické vzorkování dokumentů z elektronických informačních základů, pro více systematickou analýzu a srovnání k objasnění vytvořených rámců a jejich významů.

V práci jsem se zaměřovala na stenografické zápisy, jejichž tématem bylo narušení tradiční rodiny. Při pročítání jsem analyzovala jednotlivé argumenty. Ty jsem zaznamenávala do tabulky ve formátu MS Excel a později jsem tyto argumenty seskupovala podle podobnosti. Díky tomu jsem induktivně utvářela stále se opakující rámce. Ty potom měly rozdílnou argumentační hodnotu, kterou jsem označila kódy „pro“ a „proti“. Pro rámce jsem se rozhodla proto, jelikož mají své specifické funkce v konverzaci a pomáhají v kategorizaci. Rámec poskytuje vymezení problému, viníka (oběť), zahrnuje v sobě morální hodnocení a může podat návrh řešení (Entman 1993). Cílem bylo zjistit, jaké argumenty „pro“ a jaké argumenty „proti“ poslanci českého parlamentu zmiňují při projednávání zákona o registrovaném partnerství, vztahující se k možnému rodičovství homosexuálních jedinců a registrovaných partnerů. Za pomoci rámců, můžeme totiž zjistit, co poslanci zdůrazňují a zda převažují argumenty pro či proti, případně jestli zde panuje jistá vyváženost.

Analýzou prošly všechny do sněmovny podané návrhy zákona o registrovaném partnerství. Konkrétním časovým obdobím byla data z roku 1997, 1999, 2001, 2004, a 2005. Veškeré schvalovací procesy jsou uchovány v elektronické podobě na stránkách parlamentu české republiky (www.psp.cz) a jsou tak snadno dohledatelné. Elektronická podoba poskytuje nezkreslené přepisy projevů všech poslanců, kteří v rámci dané diskuse vystoupili. V těchto záznamech jsem se zabývala argumentací vztahující se k otázce možnému rodičovství homosexuálních párů, i přes to, že ho zákon téměř od počátku nepřipouštěl.

Tabulka 1. Rámce objevující se v diskutovaném zákoně o RP

Rámeček	Kód	
	Pro	Proti
legislativa	upevnění vztahu	neřeší děti ve vztahu
heteronormativita	nenaruší „tradiční rodinu“	manželství je základ státu
strach	krize rodiny z jiných důvodů	znehodnocení rodiny
zdraví a nemoc	homosexualita není nemoc	-
adopce	zákon neumožňuje adopci dětí	-
diskriminace	-	znevýhodní heterosexuální páry
výchova	-	není určena pro homosexuální páry

3.2 Zjištění výzkumu

V následných podkapitolách představím a vysvětlím jednotlivé rámce, jež se vymezily v průběhu pročítání. Z hlediska uspořádání jsem je rozdělila podle argumentační hodnoty – nejprve představím rámce, jež obsahovaly argumenty pro a poté ty s hodnotou proti.

3.2.1 Argumentace „pro“

Do kategorie s argumentační hodnotou „pro“ jsem zařadila ty, které se stavěly na stranu homosexuálů. Jsou to tedy takové argumenty, kde byly identifikovány rámce, které stály nejen za přijetím zákona o registrovaném partnerství, včetně jejich zdůvodnění. Ale také ty, které souhlasí s tím, aby bylo homosexuálům povoleno adoptovat děti a legálně zakládat rodiny. Při provádění analýzy jsem identifikovala pět hlavních rámců, které jsou popsány v následujících subkapitolách. Těmito rámci jsou: zaprvé rámeček legislativy (právní úprava vztahu), za

druhé rámeček zdraví a nemoci (homosexualita není nemoc), za třetí rámeček heteronormativity (nejde o nahrazení rodiny), čtvrtým rámečkem je strach (proměna rodiny) a posledním identifikovaným rámečkem je adopce (RP nenaruší adopci).

3.2.1.1 Právní úprava vztahu

Tato subkapitola pracuje s rámečkem legislativy, který se vztahuje k tomu, že někteří homosexuální jedinci, nejsou schopni vytvořit „klasický“ rodinný, tedy heterosexuální svazek. Ti homosexuální jedinci, kteří do něho vstoupí, nejsou ve svazcích šťastní a „*kvalita i trvanlivost takových 'rodin' je na velice nízké úrovni.*“¹⁰ (Matulka 1998) Vidíme, že problém je určité právní vymezení vztahu, kdy z hlediska morálky je potřeba zajistit možnost homosexuálům před úřady a jurisdikcí vystupovat jako pár. Proto zákonodárci pracují s tímto rámečkem, pod kterým jsou shromážděny argumenty vypovídající o zákonu o registrovaném partnerství, jež by měl především umožnit homosexuální menšině právně upravit své vzájemné vztahy, které se mimo jiné promítanou i v právech sociálního zabezpečení, daňového práva, trestního práva apod. (Rujbová 1998¹¹). Touto formou si mohou upevnit své citové vztahy a upravit ty majetkoprávní. V případě, že spolu partneři žijí deset let ve společné domácnosti a jednomu z nich se stane smrtelná nehoda a neměl předem sepsanou závěť, partner, jenž s ním žil v domácnosti nemá nárok na žádnou část dědictví. Přijetím tohoto zákona se poskytla možnost homosexuálním párům získat po partnerově smrti majetek nebo jeho část, o něž se s velkou pravděpodobností oba společně starali a získávali (Horáková 1999¹²). Tato možnost zde sice existovala i před tím, ale každá úprava se musela řešit právní cestou (plná moc, závěť aj.). Zákon tak usnadňuje a zjednodušuje život stejnopohlavním párům, které registrované partnerství využijí.

¹⁰ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023099.htm> [cit. 16. 4. 2012]

3.2.1.2 Homosexualita není nemoc

Druhý rámec, který má argumentační hodnotu „pro“, se vztahuje k otázce zdraví a nemoci. Klade se v něm důraz na to, že homosexualita není nemoc a tudíž, že homosexuálové nejsou nemocní nebo postižení lidé a nemělo by jim být upíráno právo na plnohodnotný život, jako mají jejich spoluobčané (Horáková 1999¹²). Sám poslanec Zvěřina (1998), jež je profesí lékař – sexuolog, se zmínil, že se prozatím nenašel vědecký důkaz o tom, že by slušní homosexuální jedinci nějakým způsobem negativně působili na své děti¹³ nebo „že by homosexuální rodiče vychovávali své děti nějak defektněji, asociálněji, hůře než rodiče heterosexuální“.¹⁴ Dále upozornil na to, že sexuální orientace není podle dnešního lékařského stanoviska svobodnou volbou, ale je to něco přirozeného, s čím se člověk narodí a tato věc by mu neměla být v jeho budoucím životě nějak na obtíž. To, že je homosexualita vrozená orientace, je shodné mínění, nejen homosexuálů a homosexuálních aktivistů, ale také naprosté většiny odborníků, kteří se zabývají sexuálním chováním lidí. Navíc již v roce 1986, tedy 11 let před prvním navrhovaným zákonem o RP, byla homosexualita vyjmuta ze seznamu nemocí a vad Světové zdravotnické organizace.

3.2.1.3 Nejde o nahrazení rodiny

Třetí rámec heteronormativity, obsahuje argumenty zdůrazňující, že nejde o nahrazení rodiny, tedy že přijetím diskutovaného zákona nebude ohrožena pozice „tradiční“ rodiny, co by základu státu. Poslanci se snažili obhájit názor, že se registrované partnerství postaví na roveň heterosexuální svatby a dojde tak k znehodnocení rodiny. Někteří zákonodárci stáli za tím, že tento zákon v žádném případě nenahrazuje ani rodinu ani manželství. Registrované partnerství se nikdy nepřiblíží manželství, už jen proto, že zde není možnost uzavření sňatku a není

¹¹ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023096.htm#r7> [cit. 16. 4. 2012]

¹² <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010221.htm> [cit. 16. 4. 2012]

¹³ <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010227.htm> [cit. 16. 4. 2012]

¹⁴ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023139.htm> [cit. 16. 4. 2012]

zde ani povoleno osvojování dětí (Melichar 1999¹⁵). Nicméně ani ten zlomek procenta homosexuálních jedinců, kteří registrovaného partnerství využijí, nezlehčí, ani žádným jiným způsobem nemohou ohrožit funkci rodiny.

Nenahraditelnou funkcí heterosexuální rodiny je opravdu výchova dětí, ale status rodiny se oslabuje právě z těch důvodů, kdy heterosexuální páry nechtějí, nebo nemohou děti vychovávat. Jde například o páry neplodné, lidi, které označujeme jako „singles“, nebo páry, které se dobrovolně rozhodnou být bezdětnými. Stejně tak je ohrožena nízkou porodností žen a *„přítomnost pečovatelských a sociálně pokrokových aspektů moderní společnosti, které tak trochu zvýhodňují lidi, kteří žijí osaměle, před lidmi, kteří žijí v partnerských vztazích“* (Zvěřina 1999). Poslanec Matulka (1999) dokonce pronesl: *“Podle mého přesvědčení je rodina ve skutečnosti víc ohrožena tím, že zákonná možnost registrovaného soužití osob stejného pohlaví doposud neexistuje.”*¹⁶ Zde je vidět, že i přes to, že heterosexuální orientace a tedy i rodina je považována v naší společnosti za normu, ozývají se hlasy z řad politiků, volající po umožnění vstupu homosexuálního páru do partnerství.

3.2.1.4 Proměna rodiny

Čtvrtý rámeček strachu, je podobný předcházejícímu s tím, že nejde o nahrazení rodiny, ale zahrnuje protiargumenty, že to není zákon o RP, který proces proměny rodiny způsobuje. Poslanec Ransdorf (1999) správně podotkl, že *„rodina není, jak se nám tu namlouvá, něco, co je neměnné, co prochází bez jakýchkoli změn staletími, ale je to v dnešní podobě historicky vzniklý útvar.“*¹⁷ Proto není od věci tento zákon projednávat a dokonce ho přijmout. I přes rámeček strachu z proměny rodiny poslanci připouští existenci krize rodiny, ale není to nic, co by souviselo s gay a lesbickou populací. Krize probíhá díky problémům,

¹⁵ <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010213.htm> [cit. 16. 4. 2012]

¹⁶ <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010229.htm#r10> [cit. 16. 4. 2012]

kteřé jsou patrné v oblasti sociální péče o děti a jiné. Hlavním úkolem rodiny by měla být výchova dětí, ale v dnešní době se jedna třetina dětí rodí mimo manželství, protože mladí lidé z dobrých nebo špatných důvodů do manželství prostě nevstupují. Na tom ale přijetí zákona o registrovaném partnerství nic nezhorší a ani nic nezlepší.

3.2.1.5 Registrované partnerství nenaruší adopci

Rámec adopce je spojen s tím, že homosexuálním jedincům nikdo a ani žádný zákon nemůže zabránit mít děti, či se o ně starat. V této menšině se děti nacházely i v předchozích letech, kdy tento zákon ještě nebyl projednáván. Nicméně to neznamenaá, že ve chvíli, kdy se možnost mít děti homosexuálům uzákoní, půjdou všichni žádat o adopci. Adopce je proces, který je dán zákonem a nikdo si nemůže činit na děti žádný nárok. Adopce je zcela v kompetenci soudu, který žadatele prověřuje, zkoumá a zohledňuje jejich finanční stránku, vztahovou, psychickou a jiné. Homosexuální menšina nemůže žádným způsobem záležitost adopce narušit. Jak řekl poslanec Zvěřina (2001) „*v této zemi přece žádný převis dětí k adopci neexistuje a tato zlomková populace nemůže celou záležitost nijak ovlivnit ani deformovat*“¹⁸. Vše by mělo být ku prospěchu dítěte a ani homosexuálně nebo heterosexuálně zaměřeni jedinci či páry, žádající právní cestou o svěření dítěte do jejich péče, nemají zájem mu nějakým způsobem vědomě ubližovat, či ho trápit. Osvojené děti si rodiče nevybírají, rodiče jim vybírá stát, který to dělá zodpovědně a snaží se vybírat jen tak, aby to bylo ku prospěchu obou stran. Přeci je důležitější, aby dítě vychovávali lidé, kteří to dělají s láskou bez ohledu na jejich sexuální orientaci.

¹⁷ <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010228.htm> [cit. 16. 4. 2012]

¹⁸ <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/039schuz/s039242.htm> [cit. 17. 4. 2012]

3.2.2 Argumentace „proti“

Do kategorie s argumentační hodnotou „proti“ jsem zařadila ty rámce, které odmítaly nejen přijetí zákona o registrovaném partnerství, ale i takové, jež nesouhlasí s rozhodnutím povolit homosexuálům adoptovat děti a legálně zakládat rodiny. Při vytváření této analýzy jsem identifikovala dalších pět hlavních rámců, představených v následujících subkapitolách. Zaprvé se jedná o rámec legislativy, za druhé rámec diskriminace, třetím rámcem je výchova, čtvrtý rámec se vztahuje ke strachu a posledním rámcem je heteronormativita.

3.2.2.1 Problém s dětmi ve stejnopohlavních rodinách

Prvním rámcem s argumentační hodnotou proti je legislativa. Jde o shrnutí argumentů, které zdůrazňují mezery v zákoně, jež mohou představovat problémy, když se v homosexuálním vztahu objeví dítě. To, že přijetí zákona o RP znevažuje tradiční rodinu, zde bylo již několikrát zmíněno. Poslanec Marek Benda dokonce v roce 1998 prorokoval, že se do pěti let objeví požadavek na vyjmutí věty týkající se nemožnosti adopce těchto párů.¹⁹ Předpokládal, že lidé, kteří přijdou s tímto požadavkem, budou argumentovat tím, že je pro dítě mnohem lepší, pokud má dva rodiče, i přes to, že jsou stejného pohlaví, než aby měly jen jednoho, případně žádného a vyrůstaly v ústavech. Stejného problému se obával poslanec Karas (2005), který prohlásil: *„pokud jim [homosexuálům] je [děti] zákonem nesvěříte, tak poté, co tato skupina obdrží status menšiny, tak už si adopce vysoudí sama“*.²⁰

Vytvořený rámec legislativy a s ním spojená problematika spočívá v tom, že podoba zákona v jaké byl přijatý, vůbec neřeší situaci, co se

¹⁹ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023129.htm#r2> [cit. 17. 4. 2012]

²⁰ <http://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/051schuz/s051332.htm> [cit. 17. 4. 2012]

stane, když se v tomto vztahu dítě objeví. Tedy v případě, že jeden z partnerů už o dítě z nějakých důvodů pečuje. V takovém případě, neexistuje „žádná právní opora ochrany dítěte z hlediska možných negativních dopadů tohoto společenství na jeho výchovu.“²¹ (Fischerová 1998). Nicméně jsou poslanci, kteří stojí za tím, že by byla narušena nezastupitelná role otce a matky při výchově a rozvoji dítěte.

3.2.2.2 Diskriminace nesezdaných heterosexuálních párů

Druhý rámec diskriminace shrnuje argumenty, které se vztahují konkrétně k diskriminaci kohabituujících (nesezdaných soužití) heterosexuálních párů. Již během schvalovacího procesu se ozývaly hlasy, že zákon v takovémto znění zvýhodňuje homosexuální páry a znevýhodňuje, či dokonce diskriminuje páry heterosexuální, které společně žijí v jedné domácnosti, ale nevstoupily spolu do svazku manželského a žijí spolu jako druh a družka (Šojdrová 1998).²² Zákon tak vychází vstříc skupince s minoritní orientací, která ani nemá ze své podstaty poslání jako klasická rodina. Nicméně heterosexuální páry mají stejné možnosti, jako se oponovalo v jiném případě, a to že si mohou vztahy mezi sebou upravit dodatečnými listinami, jako je plná moc, závěť a jiné. Právě z toho důvodu, že je tato možnost dána všem lidem bez rozdílu pohlaví a orientace, nechtěli někteří poslanci návrh zákona v této podobě přijmout.

3.2.2.3 Výsada heterosexuálních párů mít děti

Rámcem vysvětlovaným v této subkapitole je rámec výchovy. To, proč se poslanci dlouhou dobu bránili nepřijmout zákon o RP je velká důležitost, kterou přikládají „tradiční“ rodině, která je složena ze dvou dospělých lidí opačného pohlaví a jejich dětí. Úkolem heterosexuálního páru (rodiny), je řádná výchova a péče o děti, které

²¹ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023098.htm#r6> [cit. 17. 4. 2012]

²² <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023129.htm> [cit. 17. 4. 2012]

jsou budoucností této země, čehož si je stát vědom a proto se snaží tyto rodiny chránit a určitým způsobem zvýhodňovat (Benda 1998).²³

U poslanců stále převládá názor, že dítě se optimálně vyvíjí v případech, kdy ve své rodině vnímá klasické mužské a ženské role, které se učí a osvojuje. Heterosexuální páry, podle nich, tedy zajišťují mnohem lepší a vyváženější výchovu než páry homosexuální. Poslanec Benda (1999) dokonce prohlásil, že heterosexuální pár „*nepochybně zajišťuje i daleko lepší možnosti výchovy než homosexuální páry, kde zjevně řekněme příklad dítěti bude dáván velmi špatný.*“²⁴ Ovšem o dětech, které vyrůstají v dětských domovech a kde se klasický model rodiny také neobjevuje, už nehovoří.

3.2.2.4 Znehodnocení rodiny

Rámeček strachu se týká obavy ze znehodnocení rodiny. Heterosexuální manželství, jež je považováno za nejzákladnější sociální jednotku, by se měla zachovat, protože jde o přirozený systém, ve kterém mohou být děti vychovány. Zaslouží si proto jedinečnou podporu ze strany státu. Přijetím zákona se znehodnotí postavení tradičního pojetí rodiny (Fischerová 1998²⁵). Homosexuálnímu partnerství by se proto neměl přiřazovat stejný status, jako má manželství právě z důvodu jejich nenahraditelnosti pro společnost. Rodina zastává mnoho sociálních funkcí, je to instituce, která připravuje nové občany (děti) do budoucnosti a tím poskytuje společnosti neocenitelnou službu, kterou nelze jinak nahradit. Proto si zaslouží, aby měla výjimečné postavení ve společnosti a přijetí zákona o RP považují někteří poslanci za ničení rodiny, která pro ně představuje základ demokratického státu a občanské společnosti. Zákon o RP staví v některých ohledech homosexuální páry naroveň s manželstvím, ale díky své sexuální orientaci nemají poslání mít děti.

²³ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023130.htm> [cit. 17. 4. 2012]

²⁴ <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010223.htm> [cit. 17. 4. 2012]

²⁵ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023098.htm#r6> [cit. 17. 4. 2012]

Postavení heterosexuálního manželství není samoučelné. Poslankyně Vlasta Parkanová v roce 2004 na toto téma řekla: „*Po tisíce let je rodina základní podstatou uspořádání každé lidské společnosti. Je produktem evoluce. Je produktem procesu, který při svém výběru pracuje proti lidem, kteří jsou náchylní opustit své potomstvo, a pracuje ve prospěch těch, kteří jsou připraveni o potomstvo pečovat a tuto péči zajišťovat v rámci příbuzenstva, které je charakterizováno především genetickou linií.*“²⁶ Lidé podle ní koukají na manželství a rodinu zjednodušeně, což údajně zapříčinilo hlubokou „křizi rodiny“ se kterou se společnost poslední desetiletí potýká.

3.2.2.5 Heterosexuální rodina jako norma

Posledním rámcem je heteronormativita a týká se argumentů, které apelují na to, že heterosexuální rodina má svou jedinečnou hodnotu a tu je nutné chránit. Rodina je instituce, kterou má tvořit muž, žena a v nejlepším případě i jejich děti, kterým zajišťují nejlepší výchovu. „*Manželství je nejzákladnější sociální jednotka a přirozený systém pro výchovu dětí*“ (Vrzáň 1998).²⁷ Poslanci si uvědomují, že naše populace stárne a dávají to za vinu právě „křizi rodiny“ a v případě, že bude zákon o RP přijat, bude situace zase o něco vážnější. Došlo by tak, podle některých, k dalšímu oslabení společenského postavení rodiny. Proto i ti poslanci, kteří považují zákon o registrovaném partnerství za dobrý úmysl, by krok nedoporučili. Jejich obava je v tomto případě silnější

Síla manželství podle poslankyně Parkanové (2004) tkví v tom, že poté, co pomine mezi partnery jejich vzájemné okouzlení, mají poté společnou a nedělitelnou odpovědnost za péči a za výchovu svých dětí, které se nachází v jejich svazku. Proto také nevidí smysl v tom, proč k sobě poutat lidi, kteří tuto zodpovědnost nemají a ze zákona mít nemohou, protože z jejich přirozenosti dítě nikdy nevzejde.²⁸ Stojí zde přesvědčení, že vztah dvou lidí stejného pohlaví není důležité chránit,

²⁶ <http://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/033schuz/s033121.htm#r4> [cit. 17. 4. 2012]

²⁷ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023134.htm> [cit. 17. 4. 2012]

protože nemají v rámci společnosti úděl jako páry heterosexuální, čímž je plození nové generace. Ochrana a uzákonění jejich vztahu zde proto není vůbec na místě.

3.3 Pohled na danou problematiku vybraných politických stran dnes

Během shánění podkladů k této bakalářské práci jsem si elektronicky dopisovala s několika ministerstvy a politickými stranami právě na téma homosexualita a rodičovství. Na politické strany jsem se konkrétně obrátila s otázkou, zda připravily, nebo připravují zákon, který by umožnil homosexuálům adoptovat děti. V rámci celé dokumentace, která probíhala v létě roku 2011, se ukázalo, že strany si stále stojí na svém stanovisku a v dohledné době ho nijak nebudou měnit a zákon, který by umožnil homosexuálním párům adopci, se nepřipravuje. Mezi tyto strany patří například ČSSD, a jistě nikoho nepřekvapí, že ani strana KDU-ČSL, která je zastáncem tradičních hodnot takovýto krok v plánu nemají. V politické straně Věci veřejné údajně proběhlo vnitrostranické referendum, kde byla projednávána otázka „*Jste pro to, aby mohly homosexuální páry adoptovat děti?*“, která byla více než 50% většinou zamítnuta a stalo se to tak stranicky závazné.

Jediná Strana Zelených má strategie, týkající se možnosti adoptovat děti homosexuálními páry, mezi které patří:

1. Doplněním paragrafu 13, odst. 3, hlavy IV. zákona o registrovaném partnerství umožnit registrované partnerce fyzické matky dítěte adoptovat její dítě, aby se v případě smrti matky mohla o dítě dále starat ona, nikoli Dětský domov, kam by v současném právním stavu zřejmě putovalo.
2. Vypustit ze zákona o registrovaném partnerství - paragraf 13, odst. 2, hlavy IV., který zní: Trvající partnerství brání tomu, aby se některý z partnerů stal osvojitelem dítěte.

²⁸ <http://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/033schuz/s033122.htm> [cit. 17. 4. 2012]

Tyto kroky byly projednány ještě v době působení ministryně Džamily Stehlíkové. Byly dokonce projednány a schváleny v Radě pro lidská práva v roce 2008. Nicméně v roce 2009 jí v její funkci vystřídal nástupce Michael Kocáb a tuto přípravu stále nepředložil vládě k projednání. Nakonec sám tiskový mluvčí strany Tomáš Průša připsal, že „v současné době nemají tyto návrhy v této pravicové vládě a sněmovně sebemenší šanci.“²⁹

4 DISKUSE

Během analyzování stenografických zápisů projednávajících přijetí zákona o registrovaném partnerství se objevilo několik rámců, které na jednu stranu myšlenku zákona o RP a rodičovství homosexuálních párů podporovaly, na druhou stranu se tam vyskytovaly obavy z toho, co to v konečném výsledku může přinést. Na první pohled viditelným zjištěním, které z analýzy vyplynulo je, že některé „pro“ argumenty mají i svůj „proti“ argument. Například, na jedné straně stojí argument, že RP legálně upraví vztahy mezi stejnopohlavními partnery, na straně druhé se objevuje argument, že touto cestou budou diskriminovány nesezdané heterosexuální páry, které spolu žijí v jedné domácnosti. Druhou kategorií opozičních argumentů je, že tímto krokem (přijetím zákona o RP) dojde ke znehodnocení heterosexuální rodiny. Stejně tak odpůrci registrovaného partnerství stále tvrdí, že pokud bude učiněn krok k uznání výchovy dětí homosexuálními páry, znehodnotí se tak postavení tradiční rodiny (Sokolová 2004). V opozici ovšem stojí zdůvodnění, že instituce rodiny po celou svou existenci prochází proměnou a proto rodinu jako takovou není možné nahradit a tedy ji znehodnotit. Stejnopohlavní partnerství údajně naruší posvátnost manželství jakožto svazek mezi mužem a ženou a je nutné učinit legální kroky k uchování této posvátnosti (Kurdek 2004). Někteří oponenti tvrdí, že stejnopohlavní manželství bude vyjadřovat vládní lhostejnost k rodinám, které tvoří otec a matka. I příznivci, kteří by rádi, aby homosexuálové mohli adoptovat, či

²⁹ E-mailová korespondence s Tomášem Průšou [online], 20. 9. 2011, tomas.prusa@zeleni.cz

si osvojit dítě mají obavy z toho, aby se homosexuální a heterosexuální rodina nezačala zaměřovat (Meezan, Rauch 2005). Projevuje se zde představa heterosexuální rodiny jako normy a obava o její zpochybnění.

Co se týká samotného rodičovství homosexuálních partnerů, jsou zde obavy o to, jaký dopad bude mít výchova rodiči stejného pohlaví na jejich potomka/y. V odborné literatuře se objevuje řada argumentů, které výchovu dětí homosexuálními páry neznevažují a souhlasí s ní. Samozřejmě ale existují i takové, které jsou zásadně proti. Ty, které s výchovou nesouhlasí, se odvolávají na nespolehlivost výzkumů provedených v již existujících homosexuálních rodinách. Jde například o nereprezentativnost vzorku, kdy jsou zkoumány i děti, které se zpočátku nalézaly v heterosexuálním vztahu a byly vychovány pod jiným vlivem a vliv homosexuálního páru se tak nemůže opravdu prokázat. Aardweg (1998) dokonce spojuje homosexualitu, především tu mužskou, s pedofilií a proto razantně odmítá umožnit výchovu dětí takovými páry, nebo i jedincům. Dalšími stereotypy objevující se v jeho názorech jsou ty, že muži o výchovu dětí nestojí, a i kdyby ano, z hlediska své orientace jsou nežádoucími a nekompetentními osobami pro výchovu a zdravý vývoj dítěte.

Mezi další negativní postoje objevující se v zahraničních výzkumech, proč by homoparentální rodiny neměly být uznané, patří to, že děti gay a lesbických rodičů jsou více náchylné k tomu, že budou trpět zmatením ohledně svého genderu a sexuální identity, protože v těchto rodinách chybí mužské nebo ženské identifikační vzory. Proto je zde větší pravděpodobnost, že se z nich stanou homosexuálně zaměření jedinci (Stacey, Biblarz 2001). Na druhé argumentační straně najdeme výzkumy, které tvrdí, že největší vliv na vývoj dítěte mají vztahy mezi dětmi a rodiči, nikoliv jejich sexuální orientace (Miller 1979; Paterson 2006). Homosexuálně orientovaní rodičové navíc vedou své děti k větší rozmanitosti osobnosti, než rodiče heterosexuální a k větší míře tolerance vůči ostatním lidem. Děvčata vychovaná lesbičkami dospívají ve více maskulinní typy – co se hraní a aspirací týká, a chlapci jsou méně

agresivní. Co se výchovy týká, heterosexuální svobodné matky častěji dávaly přednost tomu, aby se jejich synové zapojovali do mužských aktivit a dívky do ženských. U lesbických matek takovýto zájem nebyl zjištěn. Jejich preference byly genderově neutrální (Stacey, Biblarz 2001). Neprokázano se ani, že by děti LG rodičů byly nějak zmatené ve své genderové identitě. To proto, že děti mají kontakt s širokým okolím, kde jsou zastoupeny jak mužské, tak ženské modely. Není žádný vědecký doklad o tom, že by lesbické matky, či gay otcové nebyli vhodnými rodiči z důvodu své sexuální orientace. Dokonce se prokázalo, že mezi homosexuálními a heterosexuálními rodiči je více podobností, než odlišností a homosexuální páry byly shledány za stejně kompetentní jako ty heterosexuální.

Gayové a lesby mají právo na legální uznání jejich vztahu, a zaslouží si stejná práva, jako má každý heterosexuální občan. Tuto rovnost jim zajišťuje Listina základních práv EU³⁰. Důležitou otázkou ale zůstává, jaký skutečný vliv bude mít homosexuální orientace rodičů na jejich případného potomka. Tato problematika je v České republice poměrně nová a málo probádaná. Nicméně i kdyby byl ze stávajícího zákona o registrovaném partnerství vyjmut §13 zabraňující registrovaným partnerům stát se osvojitelem dítěte, názory a postoje společnosti to ale změnit nemusí.

³⁰ Článek 21: „Zakazuje se jakákoli diskriminace založená zejména na pohlaví, rase, barvě pleti, etnickém nebo sociálním původu, genetických rysech, jazyku, náboženském vyznání nebo přesvědčení, politických názorech či jakýchkoli jiných názorech, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotním postižení, věku nebo sexuální orientaci.“ (Listina základních práv Evropské unie)

5 ZÁVĚR

V této práci jsem v teoretické části nejprve objasnila problematiku a definici homosexuality. Následně jsem představila několik definic rodiny. Poté jsem se zaměřila na samotný zákon o registrovaném partnerství a na to, jak česká společnost vnímá téma homosexuality. Právě na zákon o registrovaném partnerství, konkrétně jeho schvalovací proces, byla zaměřena analytická část této práce. Mojí snahou bylo zjistit, jak se poslanci poslanecké sněmovny České republiky k tomuto zákonu vyjadřovali a hlavně, jaké zmiňovali argumenty ve vztahu homosexuálních partnerů na rodičovství.

Přestože jsme se postupem času naučili homosexuální jedince i páry tolerovat, v otázce rodičovství není společnost jednotná a zůstává převážně konzervativní. To si uvědomují také naši poslanci, kteří jsou v názorech na tuto věc opatrní a postupují velice obezřetně a s velkou trpělivostí. Největší obavy stále zůstávají z narušení „tradiční rodiny“, kde stále dominuje heteronormativní model rodiny. Druhým problémem je neznalost vlivu homosexuální orientace rodiče na vývoj a výchovu jejich dítěte. V České republice je oblast vlivu homosexuálních jedinců na děti málo probádaná a i přes to, že v zahraničí se druh těchto studií objevuje v poměrně velkém množství a ve většině případů se staví na stranu homosexuálů, náš postoj je spíše skeptický.

Taktéž výchova dětí homosexuálními páry vzbuzuje velké množství emocí a kontroverze nejen v rovině laické, ale i v té odborné. Předložená práce se proto zabývala problematikou rodičovství homosexuálních párů a byla zaměřena na politickou diskusi týkající se dané problematiky. V zákoně o registrovaném partnerství totiž není žádným způsobem řešena otázka rodičovských práv partnerů a dětí vyrůstajících v homoparentálních rodinách. Důvodem je to, že zákon o registrovaném partnerství zcela vylučuje možnost osvojení dítěte registrovanými partnery. Nicméně už nebere ohled na další okolnosti, které vedou k tomu, že se v těchto partnerstvích děti nacházejí. V rámci Hlavy IV,

týkající se povinností a práv partnerů stojí v §13, že po uzavření registrovaného partnerství zaniká možnost adopce dětí a to i dětí partnera. Gayové a lesby jsou považováni za nevhodné adepty na rodičovství, jelikož stojí mimo normativní hranici nejen v oblasti sexuální, ale také rodičovské.

Jak říká Věra Sokolová: *"...z výpovědí dětí z rodin homosexuálních rodičů a jejich psychologických profilů, které jsou nám k dispozici, je zřejmé, že v centru pozornosti by měla být ne homosexuální rodina, jak je tomu doposud, ale homofobie společnosti."* (Sokolová 2004: 93) Homofobie vyjadřuje strach z homosexuality a homosexuálně orientovaných jedinců. Odpor vůči těmto jedincům sílí ve chvíli, kdy projeví zájem o to, stát se rodiči. Koncept heteronormativity, tedy představa, že heterosexuální chování je jediné správné a normální je v naší společnosti stále silně zakotven. Homosexuálům sice bylo povoleno vstupovat do legálních partnerství, rodičovská práva jsou jim ale do určité míry stále upírána. Instituce rodiny je vymezena heterosexuálním párem a dětmi, které tento pár vychovává. Představa dvou „matek“ nebo dvou „otců“, jež spolu vychovávají děti, vyvolává nevoli a není to společensky přijatelné. Bývají zpochybňovány jejich kompetence k tomu, že jsou schopni správným způsobem dítě vychovat a proto je jim tato možnost raději odepřena. Časem se ale i tato problematika jistě do legislativy dostane a rodičovství homosexuálních párů bude zákonem ošetřeno. Na druhou stranu zůstává otázka, zda se díky tomu změní i názor veřejnosti.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Allen, R. Katherine, Demo, H. David. 1995. „The Families of Lesbians and Gay Men: A New Frontier in Family Research.“ *Journal of Marriage and Family* 57(1): 111 - 127.

Aardweg van den Gerard. 1998. „Homosexuální ‘manželství’ a adopce homosexuály.“ *Medizin & Ideologie*.

Boudon, Raymond, Bourricaud, Francois. 2004. *Sociologický slovník*. Univerzita Palackého. Olomouc.

Bruce, Steve, Yearley, Steven. 2006. *The Sage Dictionary of Sociology. London-Thousand Oaks-New Delhi: Sage Publications*. pp. 103 – 104.

Brzek, Antonín, Pondělíčková - Mašlová, Jaroslava. 1992. *Třetí pohlaví?* 1.vyd. Praha: nakladatelství Scientia medica.

Elkind, David. 1931. *Ties that Stress: the New Family Imbalance*. Harvard University Press.

Elo, Satu, Kyngäs, Helvi. 2008. „The Qualitative Content Analysis Process.“ *Journal of Advanced Nursing* 62(1): 107–115.

Entman, Robert. 1993. „Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm.“ *Journal of Communication* 43(4): 51–58.

Giddens, Anthony. 1999. *Sociologie*. Praha. Argo.

Golombok, Susan, Tasker, Fiona. 1996. "Do Parents Influence the Sexual Orientation of Their Children? Findings From a Longitudinal Study of Lesbian Families." *Developmental Psychology* 32(1): 3 - 11.

Hare, Jan, Richards Leslie. 1993. „Children Raised by Lesbian Couples: Does Context of Birth Affect Father and Partner Involvement?“ *Family Relations* 42(3): 249 - 255.

Hare, Jan. 1994. „Concerns and Issues Faced by Families Headed by a Lesbian Couple.“ *Families in Society* 75(1): 27 – 35.

Janošová, Pavlína. 2000. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum.

Koukolník, František. 2008. Čtyři procenta. [on-line] [cit. 15. 12. 2011].
Dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10121244562jadro/20857223580003-2-ctyri-procenta/>

Krippendorff, Klaus. H. 2004. *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Sage Publications, Inc; 2nd edition.

Kurdek, Lawrence, A. 2004. „Are Gay and Lesbian Cohabiting Couples Really Different from Heterosexual Married Couples?“ *Journal of Marriage and Family* 66(4): 880 - 900.

Le Vay, Simone. 1993. *The Sexual Brain*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press.

Malinowski, Bronislaw. 1913. *The Family Among the Australian Aborigines*. University of London Press.

Matějček, Zdeněk. 1999. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha Portál.

Meezan, William, Rauch, Jonathan. 2005. „Gay Marriage, Same-Sex Parenting, and America's Children.“ *The Future of Children* 15(2): 97 - 115.

Miller, Brian. 1979. „Gay Fathers and Their Children.“ *The Family Coordinator* 28 (4): 544-552.

Možný, Ivo. 2002. *Sociologie rodiny*. Slon. Praha.

Murdock, Georg Peter. 1949. *Social Structure*. New York: The MacMillan Company.

Parsons, Talcott. 1966. *Societies: Evolutionary and Comparative Perspectives*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Patterson, Charlotte J. 2006. „Children of Lesbian and Gay Parents.“ *Association for Psychological Science* 15(5): 241 – 244.

Schroeder, Melinda. 2004. „Changing Social Attitudes in the United States: Increasing Acceptance of Homosexuals.“ *Journal of Undergraduate Research VII*.

Skupnik, Jaroslav. 2010. *Antropologie příbuzenství: příbuzenství, manželství a rodina v kulturněantropologické perspektivě*. Sociologické nakladatelství. Praha.

Sobotková, Irena. 2007. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál.

Sokolová, Věra. 2004. "A co děti...?": gay a lesbické rodičovství. s. 81 – 96. In *Formánková, Jitka; Rytířová, Kristýna: ABC Feminismu*, Nesehnutí. Brno.

Stacey, Judith, Biblarz, Timothy, J. 2001. „(How) Does the Sexual Orientation of Parents Matter?“ *American Sociological Review* 66(2): 159-183.

Šulová, Lenka. 2007. *Partnerské vztahy, manželství a rodičovství*. In: 15. celostátní kongres k sexuální výchově v ČR. s. 137-151. [on-line] [cit. 30. 1. 2012] Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocianku=2008020102>

Talandová, Jaroslava. 1997. *Sociální postavení lesbických žen a alternativní rodinné modely v kontextu heterosexuální společnosti*. 3. publikaci knihovničky časopisu *Alia* [online] [cit. 5. 12. 2011]. Dostupné z: <http://web.archive.org/web/20071217011126/http://www.scalex.cz/sophia/taland/obsah.htm>

Yanagisako, Sylvia, Collier, Jane, Rosaldo, Michelle Z. 1997. Is there Family? In *Thorn, B.; Yalom, M (eds.). Rethinking Family*. Some Feminists Questions. Northeastern University Press.

Zhang, Yan, Wildemuth M, Barbara. 2009. "Qualitative Analysis of Content." In *B. Wildemuth (Ed.), Applications of Social Research Methods to Questions in Information and Library Science* pp. 308-319.

Zita, Jacquelyn, N. 1998. *Body Talk*. Philosophical Reflections on Sex and Gender. New York. Columbia University Press.

Elektronické zdroje:

¹ Zákon o registrovaném partnerství [online]. Sbírka zákonů, 2006 [cit. 15. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb06115&cd=76&typ=r>

² Adopce a osvojení [online] [cit. 17. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/stranky/adopce/nrp/osvojeni.htm>

³ Zákon č. 94/1963 Sb. [online] [cit. 17. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/094-1963-sb-zakon-o-rodine.html>

⁴ Zákon o rodině [online] [cit. 13. 11. 2011]. Dostupné z: <http://www.zakonycr.cz/seznamy/094-1963-sb-zakon-o-rodine.html>

⁵ Colour planet. [online]. Průlom: český gay oficiálně pěstounem dítěte [cit. 17. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.colourplanet.cz/75024-prulom-cesky-gay-oficialne-pestounem-ditete>

⁶ Zákon o registrovaném partnerství, 2006. [online] [cit. 20. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.glpartnerstvi.cz/zakon-o-registrovanem-partnerstvi/zakon-115/2006-sb.-o-registrovanem-partnerstvi.html>

⁷ Důvodová zpráva 969/0 [online] [cit. 20. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.glpartnerstvi.cz/rp-2005-06/duvodova-zprava-969/0.html>

⁸ Stanovisko prezidenta republiky [online] [cit. 31. 1. 2012]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=14031>

⁹ Tisková zpráva CVVM [online] [cit. 30. 1. 2012]. Dostupné z: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101156s_ov110530.pdf

¹⁰ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023099.htm> [cit. 16. 4. 2012]

¹¹ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023096.htm#r7> [cit. 16. 4. 2012]

¹² <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010221.htm> [cit. 16. 4. 2012]

¹³ <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010227.htm> [cit. 16. 4. 2012]

- ¹⁴ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023139.htm> [cit. 16. 4. 2012]
- ¹⁵ <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010213.htm> [cit. 16. 4. 2012]
- ¹⁶ <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010229.htm#r10> [cit. 16. 4. 2012]
- ¹⁷ <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010228.htm> [cit. 16. 4. 2012]
- ¹⁸ <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/039schuz/s039242.htm> [cit. 17. 4. 2012]
- ¹⁹ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023129.htm#r2> [cit. 17. 4. 2012]
- ²⁰ <http://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/051schuz/s051332.htm> [cit. 17. 4. 2012]
- ²¹ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023098.htm#r6> [cit. 17. 4. 2012]
- ²² <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023129.htm> [cit. 17. 4. 2012]
- ²³ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023130.htm> [cit. 17. 4. 2012]
- ²⁴ <http://www.psp.cz/eknih/1998ps/stenprot/010schuz/s010223.htm> [cit. 17. 4. 2012]
- ²⁵ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023098.htm#r6> [cit. 17. 4. 2012]
- ²⁶ <http://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/033schuz/s033121.htm#r4> [cit. 17. 4. 2012]
- ²⁷ <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/stenprot/023schuz/s023134.htm> [cit. 17. 4. 2012]
- ²⁸ <http://www.psp.cz/eknih/2002ps/stenprot/033schuz/s033122.htm> [cit. 17. 4. 2012]

²⁹ E-mailová korespondence s Tomášem Průšou [online], 20. 9. 2011. tomas.prusa@zeleni.cz

³⁰ Listina základních práv Evropské unie [online] [cit. 19. 4. 2012]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/32007X1214/htm/C2007303CS.01000101.htm>>

7 RESUMÉ

This work focuses on the issue of homosexuality and parenthood. It aims to map the most common arguments used in the legislation process of the Registered Partnership Act, and examine which of these arguments were concerning reasons speaking for or against its legislation, eventually for or against justification of homoparental families. The source of concrete data became stenographic minutes which had been taken since the first attempt to pass this law in 1997 to 2006 when it was ratified. It the actions of the legislators that are considered essential, since their position in legislation process enables them to legalize the homoparental family. Moreover, their speeches are well documented in the form of the aforementioned stenographic minutes which are publicly accessible on the website of the House of the Deputies.

Firstly, the work presents the theoretical introduction focused on the problematic of homosexuality, family and parenthood, and the issue of registered partnership. The analytical part introduces chosen methodology, which in this case is qualitative content analysis, being considered appropriate for various kinds of recorder communication, which includes speeches, video records or documents. Qualitative content analysis can be used for various kinds of data; however, they have to be transcribed into written word at first. The conclusion brings forth results of the study and general summary and discussion in which this problematic is confronted with studies from abroad.